

KATEDRA BOHEMISTIKY

Posudek na bakalářskou diplomovou práci /magisterskou diplomovou práci

Autor: Monika Fričerová

Studijní obor: Česká filologie

Název práce (česky/anglicky): Odraz komunistické propagandy v prózách s dětským hrdinou 50. let 20. století / Communist propaganda in the fiction with child protagonist 1949–1959

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radek Malý, Ph.D.

Hodnotící kritéria	Hodnocení
	1,0–4
Soulad názvu práce s obsahem, schopnost formulovat cíl a závěry práce	2,0
Teoretická podkladová koncepce, metodologie, terminologie	2,3
Schopnost analýzy excerpovaného materiálu/předmětu výzkumu a následné syntézy	
Interpretace a argumentace	1,7
Sekundární literatura, tvůrčí aplikace, schopnost kritického komentáře	
Struktura práce, výstavba textu, adekvátnost použitých stylistických prostředků, dodržení ortografické a gramatické normy	2
Bibliografický a poznámkový aparát, jednotný způsob citací	2
Výsledný průměr	2

Pozn.: Pro hodnocení se používá tzv. jemná známková stupnice, tedy: 1,0 – 1,3 – 1,7 – 2,0 – 2,3 – 2,7 – 3,0 – 3,3 – 4.

Hodnocení písemné verze práce – návrh klasifikačního stupně:

Diplomantka se věnovala problematice komunistické propagandy v prózách s dětským hrdinou 50. let minulého století. Své úsilí, jak sama píše v úvodu, napřela nikoli k otázkám estetickým, nýbrž si všímala, jak se v dílech dětské literatury projevuje komunistická propaganda. „Naším cílem však není hodnotit tehdejší literaturu z uměleckého hlediska, ale nalézt a prozkoumat rysy komunistické propagandy zobrazené v několika vybraných dílech literatury pro děti a mládež z let 1949–1959“ (s. 6). To je cíl nepochybně legitimní, který slibuje přinést zajímavé výsledky, byť výraz „zobrazené“ v souvislosti s „rysy“ není zrovna přesný.

Nejprve si autorka ujasňuje, co je propaganda. V tomto ohledu mohla být jistě ctižádostivější. Vyšla z jedné práce, která ukazuje, jak má komunistická propaganda vypadat (E. I. Bugajev *Komunistická propaganda: otázky teorie a metodiky*), pocházející ovšem nikoli z let padesátých, nýbrž sedmdesátých; jako teoretické východisko postkomunistické reflexe komunistické propagandy jí pak posloužil internetový zdroj

www.totalita.cz, konkrétně reflexe o propagandě Tomáše Vlčka. Problém by jistě zasloužil hlubší přístup i proto, že existuje, jak dokazuje už pouhé anglické heslo propaganda ve wikipedii, celá řada teoretických prací k tomuto tématu. Je pozoruhodné, že autorka nepracovala s knížkou Vladimíra Macury *Šťastný věk*. Kniha je sice obsažena v bibliografii, ale text jí dotčen není. Což je škoda.

Rozumím ovšem tomu, že autorka si chtěla vytvořit odrazový můstek pro zkoumání určité množiny literární textů, nikoli teoretizovat o propagandě. Oním vzorkem je jedenadvacet textů dětské literatury vydaných v letech 1949–1959, tedy v době, kdy komunistická propaganda byla nejsilnější a nejzjevnější. Autorka svůj výběr zdůvodňuje následovně: „Vybrali jsme původní romány českých autorů, vydané poprvé v tomto desetiletí, určené pro děti od 12 let, ve kterých se nějakým způsobem odráží komunistické smýšlení. Do výčtu jsme zahrnuli jen prózy s dětským hrdinou, které reflektovaly život dětí a mládeže té doby v Československu, popřípadě před druhou světovou válkou nebo během ní. Nezahrnuli jsme životopisnou, fantazijní nebo dobrodružnou literaturu odehrávající se v jiném než českém, popřípadě slovenském, prostředí. Ve výsledku jsme získali 21 titulů, které jsou relevantním vzorkem literatury tohoto období, psané podle zásad socialistického realismu“ (s. 6-7). Tady se ptám, co znamená ono „ve výsledku“: jde o kompletní soubor textů s vybranými znaky a vlastnostmi?

Autorka svou analytickou práci člení do sedmi kapitol, které buduje kolem klíčových témat komunistické propagandy jako takové i propagandy zaměřené na děti a mládež: Kolektivismus, Budování socialistické vlasti, Vlastenectví, Kritika kapitalismu v souvislosti s válkou a bojem za mír, Kritika náboženství a církve, Pionýr jako hlavní hrdina (nesleduje tedy chronologii textů, které zkoumá, ani chronologii doby, kterou tyto texty zachycují, což někdy působí ahistoricky). Nelze říct, že by se diplomantce zcela podařilo jednotlivá témata vymezit beze zbytku přesně (asi to ani není vždy zcela možné), ne vždy pak své dělení dodržuje: když o kapitalistech hovoří např. v kapitole o partyzánech. Na s. 52 v kontextu prózy *Pískle* Jana Mareše (tato pasáž následuje po krátké reflexi této knihy) píše: Komunistická propaganda prezentuje kapitalisty, reprezentované převážně Američany a Němci, jako nepřátele socialistické vlasti. Jejich životním cílem je neustálé získávání bohatství, jehož, podle komunistické propagandy, dosáhnou jen s pomocí války. Komunistická ideologie se naopak prezentuje mírumilovně, jako ochránkyně světového míru. Je reprezentována zejména hrdiny Sovětského svazu, zvláště sovětskou armádou (s. 57).“

Ne vždy se autorce daří vyvarovat se poněkud zjednodušených nebo ne příliš srozumitelných tvrzení. Ve zmíněné kapitole o partyzánech např. píše, že „Civilisté, ukrývající se v lesích a záškodnický bojující proti nepříteli, byli tajně podporováni

obyvateli okolních vesnic a měst vyznávajícími komunistickou ideologií (s. 57).“ Tady se můžeme ptát, zda může autorka takové soudy pronášet bez opory o historickou literaturu.

Diplomantka v úvodu své práce deklarovala, že se nebude zabývat uměleckou hodnotou zkoumaných děl. V závěru však přece jen svému předsevzetí nedostojí a píše: „Analýzou vybraných próz s dětským hrdinou, určených dětem od 12 let, jsme zjistili, že autoři dávají takový důraz na splnění požadavků komunistické propagandy, až tím klesá umělecká úroveň textů (s. 69).“ Tady se můžeme například ptát, zda propagandistickému schematismu nemůže nahrávat schematicismus, který je do určité míry a v určitých žánrech vlastní literatuře pro děti a mládež.

Abychom získali přece jen méně hrubozrnný obrázek problematiky, bylo by jistě dobré zkoumat, jak byly postoje k jednotlivým tématům a otázkám závislé na širším společenském diskurzu, jeho vývoji a proměnách, neboť padesátá léta nejsou obdobím bez vývoje (stranické sjezdy KSSS a KSČ a jejich závěry, publicistika atp., které tehdy vytvářely kampaně k určitým tématům, by to mohly osvětlit). Literatura je koneckonců nedílnou součástí společenského, ideologického diskurzu.

Celkově však lze konstatovat, že diplomantka ve svých analýzách na zvoleném materiálu vcelku přesvědčivě ukázala, jak v 50. letech propaganda ovlivňovala literaturu pro děti a mládež, i když se jí ne vždy výsledky podaří přesně formulovat.

Práce je psána solidním jazykem s minimem prohrěšků proti jazykové normě (občas zaregistrujeme chyby v interpunkci).

Práci hodnotím stupněm C.

Náměty pro obhajobu (formou otázek):

1. Může nám při analyzování propagandy v literatuře poskytnout nějakou metodologickou pomoc myšlení Michela Foucaulta?

PhDr. Jan Schneider, Ph.D.

V Olomouci 20. 5. 2014